

Jan Rosén
jur dr, professor i civilrätt
juridiska fakulteten
Stockholms Universitet
106 91 Stockholm
Telefon +46 8 16 36 46
Telefax +46 8 612 41 09
e-post jan.rosen@juridicum.su.se

Stockholm 2008.05.21

**Utvärdering av projektet
Upphovsrätt i ny publiceringsmiljö, Dnr 63-546-2006**

Kungl. Biblioteket (KB) har bett mig bedöma ovan angivna projekt (i forts. Projektet), vilket genomförs med stöd av bl a KB, och detta med inriktning på vissa rättsliga förutsättningar, i första hand svensk upphovsrättslig lagstiftning, för tillämpningar vid svenska universitet och högskolor. Utvärderingen skall utgå från och besvara följande av KB givna frågeställningar:

1. Projektets kompetens och kvalitet vad gäller de juridiska frågorna som berör frågan om Open Access till vetenskapliga publikationer,
2. projektets förståelse för lärosätenas praxis av relevans för denna fråga,
3. huruvida projektet missat några väsentliga aspekter av frågan,
4. huruvida projektet har en inriktning som är realistisk och trovärdig,
5. huruvida projektet under ett andra projektår bör ändra inriktning på några punkter
6. och, sammanfattningsvis, huruvida ett fortsatt stöd kan rekommenderas.

Till underlag för utvärderingen har jag tillställts *dels* en projektbeskrivning, daterad 2006-12-07 för Projektet, *dels* en odaterad beskrivning av projektets nuläge som underlag för ett andra budgetår, *dels* en sammanställning av olika högskolors och universitets responsa på de frågor som ställts till desamma inom Projektets ram, här i form av redigerade intervjusvar och, i

vissa fall, brevsvår från den tillfrågade, *och dels* en rapport kallad Open Access Project Report (i forts. Rapporten), författad av Mathias Klang, som på engelska språket sammanfattar Projektets teoretiska bakgrund, använd metod för Projektet, dess "Action Research" (en interaktiv fråge/utvärderingsprocess), hur data insamlats, hur de intervjuade utvalts samt, rapportens huvudsakliga innehåll, vilka resultat som utvunnits genom analysen av insamlat material. I Rapporten har intervjuaren anonymiserats. Rapporten är odaterad men tillställdes mig per e-post den 7 maj 2008. Rapporten är märkt "Work in progress – Do not circulate".

Jag har också haft ett sammanträde 070415 i Lund med de i Projektet verksamma personerna Ingegerd Rabow och Mathias Klang.

Mot angiven bakgrund ber jag att få framhålla det följande.

I. Vissa utgångspunkter

I a) Projektets mål och medel

Projektet inleddes i september 2007 och har finansiellt stöd från KB och VR till och med augusti 2008, med möjlighet till förlängning för ett andra år, såvida programmets styrgrupp så finner lämpligt.

Av Projektets titel framgår inte att det huvudsakligen är riktat mot en analys av Open Access (i forts. OA). Någon egen definition av OA uppställs egentligen inte men det framgår av rapporten att man i anslutning till internationellt ofta tillämpade bestämmningar, såsom i den så kallade Berlindeklaration från år 2003, avser gratis, omedelbar, permanent tillgänglighet online för dokument i fulltext för vilken som helst användare med avseende på vetenskapligt eller pedagogiskt material ("scientific and scholarly material"), främst med avseende på forskningsartiklar publicerade i peer-reviewed periodika. Utgångspunkten är att OA framstår som eftersträvansvärt av en rad skäl, såsom att forskarvärldens arbetsgivare har finansierat forskningsresultaten och vill befördra dessas tillgänglighet, att resultatens tillgänglighet allmänt sett bör vidgas och underlättas, att kommersiella förläggare föga adderar till tillgängliggörandeprocessen (men möjligen hindrar OA), att forskare och vetenskapliga

författare vinner på ökad accessibilitet och att biblioteken har stigande svårigheter att finansiera tillgången till periodika i pappersform. Sådana resonemang framgår av s 1 – 6 i Rapporten.

Grundfrågorna i Projektet avser mot den bakgrunden närmast hur dylik OA skall åstadkommas inom ramen för universitetens och högskolornas biblioteksverksamhet, att på basen av detta syfte kartlägga de upphovsrättsliga förutsättningarna för OA, att studera praktiska tillämpningar vid lärosätenas bibliotek, att klarlägga behov av nya kunskaper om de juridiska förutsättningarna och behov av kvalificerat stöd för juridiska tillämpningar i den vardagliga hanteringen av material som kan/bör bli tillgängligt för OA.

Inom Projektet har man under sitt första år sysslat med datainsamlande, främst i form av intervjuer med biblioteksansvariga personer vid ett antal utvalda lärosäten, nämligen vid Borås högskola, Linköpings universitet, Jönköpings högskola, Chalmers Tekniska Högskola i Göteborg, Stockholms universitet, Högskolan i Gävle, Halmstads högskola, Göteborgs universitet och Umeå universitet, med tillämpning av en sk action research metod, jämte studier av internationellt tillgängligt material om fenomenet OA. De metodologiska frågorna och faktiska tillvägagångssätten presenteras på s 6 – 9 i Rapporten. Intervjuerna omtalas som ”semi-structured”, d v s att inte bara konkreta frågor har ställts utan de intervjuade har fått tillfälle att tämligen fritt berätta om sin syn på rättsliga och praktiska frågor med avseende på OA.

På basen av detta underlag har företagits en analys som syftat till att få fram ”different areas of concerns” hos de personer som intervjuats, vari inbegrips praktiska tillämpningar för åstadkommande i förekommande fall av OA och att vinna kunskap om hur biblioteken vid de angivna lärosätena uppfattar upphovsrätten som rättsligt underlag för OA. Intervjusvaren har efter analysen ordnats i Rapporten under 6 huvudpunkter, nämligen 1) copyright concerns, 2) research culture, 3) administrative concerns, 4) university context, 5) legal culture och 6) information needs.

Projektets första år har således ägnats åt att eftersöka såväl allmänna (internationella) kunskaper om OA, att insamla data och praxis från svenska biblioteks OA-relaterade verksamhet och att tydliggöra brister och problem i sådana verksamheter, nämligen sådana de upplevs av verksamma bibliotekarier.

I b) Grundläggande upphovsrättsliga förutsättningar

Någon rättslig analys av gällande svensk rätt torde inte ha företagits inom Projektets ram. Hur det upphovsrättsliga eller avtalsrättsliga underlaget ter sig med avseende på OA har således inte efterfrågats a priori – det är i stället den tillfrågade populationens upplevelser av och tillämpningar i förekommande fall av upphovsrätt och avtalsrätt som inhämtats. Därav troligen den brokiga svarsbilden.

Här kan kort noteras några element ur upphovsrätten och dess anknytande obligationsrätt som torde utgöra Projektets grund. OA förutsätter givetvis att upphovsmannen till ett skyddat verk eller dennes rättsinnehavare väljer att placera verket i fråga i ett offentligt, för alla tillgängligt medium. Alla forskningsresultat framträder typiskt sett i en form som ger skydd enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL). Rättsskyddet uppkommer utan formaliteter hos den fysiske upphovsmannen och varar intill utgången av sjuttionde året efter upphovsmannens dödsår. Härvidlag framstår svensk rätt i full likhet med alla andra överlag jämförbara stater – c:a 165 länder är medlemmar av den så kallade Bernunionen och uppvisar därmed grundläggande likheter såvitt gäller *vad* som skyddas och hur *ensamrätten* utformats.

För alla avtal om rätt att utnyttja skyddade litterära eller konstnärliga verk är det självfallet av största vikt att kontrahenterna har full kännedom om den upphovsrättsliga ensamrättens innehåll, de ekonomiska befogenheterna, således för att komma till insikt om vilken *förfoganderätt* som upphovsmannen enligt lag kontrollerar och som över huvud taget kan bli underlag för licensgivning. Svaret härpå framgår i princip genom ett studium av 2 § URL, där förfoganderätten samlats i ett portalstadgande. En annan och påföljande fråga är vilken rätt, om någon, ur den grundläggande förfoganderätten som en rättsupplåtare i det enskilda fallet faktiskt har möjlighet att låta andra förvärva.

Den givna utgångspunkten för alla över- och upplåtelser av upphovsrätt är sålunda att en upphovsman enligt 2 § URL har »uteslutande rätt att förfoga över verket». Denna upphovsrättsliga förfoganderätt framträder under två helt skilda huvudformer för utnyttjanden av verk, nämligen dels ensamrätt till *exemplarframställning* och dels en rätt att göra skyddade verk *tillgängliga för allmänheten*. Den senare huvudkategorin rymmer numera fyra likaledes

klart åtskilda nyttjandeformer, nämligen *överföring* till allmänheten, offentligt *framförande*, offentlig *visning* och *spridning* till allmänheten. Detta är vad avtalsparter har att förhålla sig till i upphovsrättsligt hänseende såsom underlag för licens om utnyttjanden av skyddade verk.

Tillgängliggörande i OA tar typiskt sett två av de nämnda förfogandeformerna i anspråk, nämligen *exemplarframställning*, d v s lagring i en databas av verket i fulltext, och *överföring till allmänheten*, d v s tillgängliggörande on-line i nätmiljön av databasens innehåll. Det är sådana förfoganden som i förekommande fall kan kontrolleras av annan än auktor/forskaren, t ex en förläggare som tillskansat sig dessa förfogandeformer med ensamrätt. Det kan också förekomma att en arbetsgivare (statsverket) eller en uppdragsgivare (forskningsfinansiär) har inträtt i upphovsmannens/forskarens rätt, exempelvis såtillvida som elektronisk publicering i forskningsdatabaser skall ske av forskningsresultat i fulltext under uppsikt av/efter beslut av rättsägaren/arbetsgivaren/finansiären.

Upphovsrätten är nämligen en förmögenhetsrätt som, principiellt, alla andra förmögenhetsrättigheter – den kan upplåtas helt eller delvis, med avseende på tiden, rummet och sitt exklusiva innehåll. Mellan parterna råder i Sverige avtalsfrihet – de kan i princip stipulera sinsemellan vilka villkor som helst. En förläggare kan därför ha förvärvat blott rätten att utge ett verk i bokform, alltså i ett pappersmedium, för viss tid och enbart för det svenska territoriet. En annan kan kontrollera enbart elektronisk utgivning. Ett sådant förvärv kan också vara icke-exklusivt, d v s endast avse ett enkelt *tillstånd* till visst utnyttjande, men utan rätt eller möjlighet att förbjuda andras utnyttjande av samma förfogandeform, t ex att tillgängliggöra verket för allmänheten i en databas on-line. Svensk rätt innehåller ingen regel om arbetsgivarens inträde i arbetstagarens upphovsrätt, med undantag för datorprogram som skapats av arbetstagare som ett led i hans arbetsuppgifter eller efter instruktioner av arbetsgivaren, varför upphovsrätten till forskares artiklar etc tillkommer dem enligt lag, såvida inte annat överenskommit i det enskilda fallet.

Dylika elementära insikter i det rättsliga underlaget framskyntar blott glimtvis i Projektet, men får antas vara en latent bas för detsamma.

I c) Inskränkningar i upphovsrätten

Lagtekniskt uppvisar upphovsrätten den egenheten att upphovsmannens ensamrätt på olika sätt urholkas genom de legala *inskränkningar* som samlats i 2 kap. URL. Det fullständiga svaret på frågan om förfoganderättens innehåll, dvs. vad som kan förvärfas från upphovsmannen och i den meningen bilda underlag för en transaktion, får man därför vid en sammanvägning av innehållet i 2 § URL med de inskränkningar i 2 kap. som berör förfoganderätten.

Såvitt här intresserar bör observeras att biblioteksverksamheter gynnats med relativt få inskränkningar i URL till sin förmån. Främst kan noteras att 16 § URL ger vissa arkiv och bibliotek rätt att framställa exemplar av verk, dock inte datorprogram, 1) för bevarande-, kompletterings- eller forskningsändamål, 2) för att tillgodose lånesökandes önskemål om enskilda artiklar eller korta avsnitt eller om material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original, eller 3) för användning i läsapparater. Men endast sålunda framställda exemplar som gjorts i *pappersform* får spridas till lånesökande. Denna inskränkning har alltså ingen relevans för OA.

En särskild typ av inskränkning i upphovsrättslig ensamrätt är *avtalslicensen*, ibland omtalad som ett "utsträckt generellt tillstånd" och som syftar till att befordra att rättighetsklarering och fastställande av ersättning sker på likartat sätt för stora upphovsmannagrupper och vid en "one-stop-service".

De i URL förekommande avtalslicensernas konstruktion bygger på den generella regeln i 42 a § URL. Om en organisation som företräder ett flertal *svenska* upphovsmän på ett specifikt område, exempelvis Sveriges Författarförbund såvitt gäller svenska författare, träffar avtal med en nyttjare, såsom huvudmannen för ett universitetsbibliotek, om användning av verk skapade inom det angivna författarkollektivet, så utsträcks detta avtal - på i lagen angivna villkor - också till att gälla *utanförstående* upphovsmän, vilka således inte alls är företrädda av organisationen. Det för avtalslicensen karaktäristiska är således att den inte bara bidrar till att ställa samman repertoarer för angivna ändamål av verk vars upphovsmän valt att organisera sig utan även och fastmera att verk av utanförstående upphovsmän, vilka valt att inte organisera sig i det avtalsslutande förbundet, inbegrips i ett centralt avtal. Utan direkt lagstöd skulle sådana generella överenskommelser och med angiven räckvidd givetvis inte vara bindande för enskilda upphovsmän som står utanför de avtalsslutande organisationerna. Tanken är att en nyttjare genom sitt avtal med den representativa organisationen skall kunna få alla de rättigheter han behöver för sin verksamhet, samtidigt som alla berörda upphovsmän erhåller en rimlig ersättning.

För biblioteksväsendet finns numera två avtalslicenser:

- Arkiv och biblioteks överföring av andra verk än datorprogram till lånesökande såvitt

gäller korta avsnitt eller material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original, § 42 d 1 st 1 p URL

- Arkiv och biblioteks *spridning* av exemplar i annan än pappersform av korta artiklar och material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original, § 42 d 1 st 2 p URL

Såvida ett bibliotek, eller snarare en sammanslutning av bibliotek, träffat erforderliga avtal utlöses sålunda möjligheten att förfoga över angivna verk i angiven omfattning utan krav på individuell överenskommelse. Men inte heller dessa båda avtalslicenser löser frågan om att göra verk tillgängliga i OA i biblioteksmiljön. Den förstnämnda avtalslicensen rör egentligen bara själva transmittering av angivna produkter (korta avsnitt etc) i digital form bibliotek emellan för att tillgodose enskild lånesökandes behov, inte att göra verk tillgängliga för allmänheten on-line i fulltext.

Den andra avtalslicensen rör som synes bara spridning till lånesökande, alltså förmedling av verk i fysisk exemplarform, såsom en CD på vilken lagrats korta artiklar etc. Den saknar helt relevans för OA.

Sammanfattningsvis ter det sig tämligen uppenbart *att* OA typiskt sett tar upphovsrättsligt skyddade verk i anspråk, *att* tillstånd till lagring och tillgängliggörande on-line till allmänheten måste inhämtas från rättsinnehavaren *och att* avtal om detta kan utformas så som avtalsparterna finner lämpligt eller som de eljest når konsensus om.

II. De ställda frågorna

I det följande skall besvaras KB:s frågor i den ordning som de ställts.

1. *Projektets kompetens och kvalitet vad gäller de juridiska frågorna som berör frågan om Open Access till vetenskapliga publikationer.*

Som framgått synes inom ramen för Projektet inte ha demonstrerats någon särskild juridisk kompetens – egenheterna hos det rättsliga underlaget för OA, alltså främst upphovsrätten som sådan och avtalsrättsliga förhållanden och möjligheter - sådana de skisserats ovan - behandlas

inte systematiskt inom Projektets hittillsvarande existens. Däremot framträder juridiska frågor i Rapporten i den mån som den intervjuade populationen fört sådant på tal, således som en reflex av vad undersökningens faktaunderlag givit vid handen.

Därmed är inte sagt att kompetens skulle saknas inom Projektet att hantera juridiska frågor. Vid underhandskontakter har åtskilliga rättsliga fenomen av betydelse åskådliggjorts. Men den kompetensen har inte demonstrerats i hittills utfört arbete. Som framgår av slutsatserna ("Conclusions") i Rapporten är det i huvudsak just juridisk konkretion som åsyftas under Projektets andra år.

2. Projektets förståelse för lärosätenas praxis av relevans för denna fråga.

Lärosätenas "praxis" är svårfångad. Detta följer uppenbarligen av att knappast något av de tillfrågade lärosätena har annat än, i bästa fall, en viss *policy* med avseende på OA och då kanske bara i något särskilt hänseende. Vid Umeå universitet torde sålunda alla där framlagda doktorsavhandlingar läggas ut i fulltext i nätmiljön, medan exempelvis Uppsala universitet för samma objekt bara lägger ut den s k kappan. Stockholms universitet och andra lärosäten gör typiskt sett inte ens så mycket med doktorsavhandlingarna i digitalt webbhänseende, såvida inte författaren åstadkommit detta genom "self-archiving" eller genom att tillhandahålla det lokala biblioteket specifikt verk för OA genom dess försorg. För vanliga vetenskapliga artiklar och rapporter finns inte någon samlad ordning någonstans för OA i fulltext.

Det centrala är förstås att alla bibliotek torde ha ett anseeligt problem med att på samlat eller *generellt giltigt vis* hantera upphovsrätten för publicering i OA i egen regi. Det rör sig således inte bara om att begripa de rättsliga normerna som sådana – den kunskapen borde kunna vinnas och spridas förhållandevis lätt – utan fastmera att under standardiserade former träffa överenskommelser med författarna/forskarna och i förekommande fall med förläggarna eller andra rättsinnehavare såsom, möjligen, institutionerna. Visserligen förekommer på sina håll rent skriftliga avtal (i) mellan lärosäte – forskare, (ii) mellan bibliotek – forskare eller (iii) mellan förläggare/författare - lärosäte om webbpublicering. Men praxis varierar med tillfället eller objektet och "överenskommelser" kan uppenbarligen ta sig en mängd uttryck, såsom muntliga avtal, skriftliga avtal eller, längs en glidande skala, påskrift eller stämpel på (pappers)exemplaret eller eljest ett ensidigt medgivande till nyttjande i någon form.

Samtidigt görs i Rapporten gällande en ganska lègère, eller kanske uppgiven, hållning hos biblioteken vad gäller bevakning av upphovsrättsliga aspekter. Under Administrative Concerns framhålls följande: "All universities adopted a don't ask don't tell approach in that they adopted a license upon which they relied totally and did not exercise any copyright control".

Projektet får sägas uppvisa god kännedom om och förståelse för de nyss antydda problemen. Det är just i fråga om belysningen av en svåröverblickbar "praxis", eller brist på sådan, som Projektet är som starkast sett till de faktiska realiteterna. Saken är väl den att de tillfrågade biblioteken inte upprätthåller någon särskilt entydig ordning för OA vare sig kollektivt eller ens var för sig.

Dylika insikter framträder inte minst under Rapportens "areas of concerns" där avsnittet "copyright concerns" bl a ådagalägger att bibliotekarier får mer frågor från forskare om upphovsrätt än de kan besvara, att bibliotekarierna själva saknade tillgång till juridisk rådgivning och att bibliotekarierna i intervjuunderlaget uppvisade missuppfattningar om upphovsrätten som sådan. Under "administrative concerns" fördjupas denna bild, liksom också i andra avsnitt, där bl a framgår att bibliotekarier brottas med gamla och väletablerade avtal och avtalsformer antingen mellan bibliotek och förläggare eller mellan auktorer och förläggare.

3. Huruvida projektet missat några väsentliga aspekter av frågan.

"Frågan" får uppfattas som hur OA skall kunna åstadkommas vid svenska lärosäten. Det första årets "insamlingsstadium och analys" har onekligen givit incitament till att ställa en rad ytterligare frågor på basen av de värderade och strukturerade intervjusvaren. De sex (6) påpekanden som utgör Rapportens slutsatser (under "Conclusions") förefaller välmotiverade och rymmer ett tämligen rikt spektrum av förhållanden som relaterar till OA. Det tycks förutsatt att dessa spørsmål skall ges konkretion och innehåll under projektets eventuella andra verksamhetsår.

Förmodligen hade undersökningen under det första året vunnit på att intervjuade lärosäten ställts inför mer konkreta juridiskt baserade frågor som på strukturerat vis utgått från givna rättsliga förhållanden i riket. Alltså av typen

- hur biblioteken hanterar bristen på legala inskränkningar i upphovsrätten till förmån för OA,
- hur arbetsgivarens/uppdragsgivarens/finansiärens anspråk på forskningsresultat och dessas tillgängliggörande relaterar till OA,
- hur förhållandet är mellan den offentliga rättens normer (ss högskoleförordningen) och privaträttslig upphovsrätt,
- hur biblioteket förhåller sig till förlag som gör gällande att de är upphovsmannens rättsinnehavare till bok- eller tidskriftsutgivning - men inte till webbpublicering,
- huruvida några former för ersättning till upphovsmännen skulle kunna komma i fråga i sammanhanget,
- huruvida licensierad men ändå öppen webbpublicering inom ramen för exempelvis Creative Commons skulle ha någon gynnsam effekt till båtnad för svenska universitetsbibliotek eller om man föredrar eller skulle befordra upphovsmännens "self-archiving" eller publicering i institutionella eller nationellt centrala digitala arkiv för OA.

Dessutom hade det i sammanhanget säkert varit givande att inhämta de kommersiella läromedelsförlagens uppfattningar om OA, liksom hur kollektiva licensgivare såsom ALIS och BonusPresskopia ser på webbpublicering i fulltext vid lärosätena och vad de skulle kunna erbjuda av förenklande rättighetsklarering. OA i den tappning som Projektet värnar om torde nämligen förutsätta att generellt verkande licensordningar kan tillämpas, d v s att kollektiv rättighetsklarering och normbildning för OA utvecklas.

Till bilden hör ju också att Projektet torde bygga på föreställningen att OA i åsyftad form alltid garanterar upphovsmännen s k credit för sina bidrag och, inte minst, att OA bara skall avse obearbetade versioner av materialet och innefatta förbud mot förändrade, kortade eller eljest manipulerade verk (här refererar Projektet till Budapest Open Access Initiativ 1/2002), något som väl måste ha avseende på alla bidragsgivare till öppen nätverkspublicering av forskningsmaterial (se Rapporten under "administrative concerns").

4. *Huruvida projektet har en inriktning som är realistisk och trovärdig.*

Projektets ambition att nå klarhet i huruvida OA förekommer vid svenska lärosäten, i vilka former i förekommande fall och vilka brister och svårigheter av juridiskt slag som vidlåder hantering av OA-relaterad publicering av vetenskapligt material och andra bildningsprodukter sig i grunden såväl realistisk som trovärdig. Inriktningen måste uppfattas som välmotiverad, inte minst mot bakgrund av de svårigheter som uppenbarligen möter bibliotekarier i deras ambition att åstadkomma OA till forskningsresultat som producerats vid lärosätet i fråga.

5. *Huruvida projektet under ett andra projektår bör ändra inriktning på några punkter.*

I huvudsak ådagalägger projektets första verksamhetsår att åtskillig okunskap råder om upphovsrättsliga och andra juridiska spörsmål inom den studerade populationen. ”Kartläggningen av aktuell praxis” vid svenska lärosäten kan alltså inte anses ha givit något resultat som anger en lösning på de rättsliga frågorna som anknyter till OA. Hittills har nämligen inga konkreta resultat redovisats som kan fungera som användbara praktiska instrument för dem som Projektet riktar sig till – däremot vet man mer om vad som kan omtalas som brister, okunskap och osäkerhet. Projektet bör alltså vara kunskapsinriktat och syfta till att erbjuda klargöranden på en rad punkter av grundläggande betydelse för den vardagliga verksamheten i rättsligt hänseende.

Såvida Projektet under ett andra projektår förmår ge konkretion åt de sex resta frågorna eller tillämpningarna, nämnda under Rapportens slutsatser, så torde en hel del vara vunnet. Inriktningen, sådan den alltså framträder under ”Conclusions” i Rapporten, bör ses som komplett och fullt tillräcklig. Där framträder närmare besett det som säkerligen måste vara Projektets raison d’être och som nog borde ha fått viss substans redan under det första projektåret.

Det bör också understrykas att behovet av generella och samordnade lösningar. Under ”Conclusions” framhålls visserligen licensiering som en angelägenhet och härvid att författarens position bör förstärkas. Frågan är dock snarare hur, gentemot vem och på vilka villkor dylikt skulle få genomslag inom hela fältet för OA.

6. *Huruvida ett fortsatt stöd kan rekommenderas.*

Projektet har tagit mycket lång tid på sig för att nå fram till de insikter som i och för sig har vunnits och de resultat som åstadkommit. Även om upphovsrätten och avtalsrätten innehåller ganska intrikata element så är rättskällorna onekligen förhållandevis lättillgängliga. Praxis vid lärosätena må vara brokig och ganska svåröverskådlig, men måste ju inte detaljbeskrivas för att Projektets övergripande syfte skall kunna uppfyllas. Projektet kan inte vara inriktat på att ådagalägga varje enskild villfarelse, tvekan eller osäkerhet om OA, utan på klargörande av det rättsliga underlaget och, framförallt, anvisande av praktiska lösningar och utvecklandet av möjliga/lämpliga normer för verks tillgängliggörande för allmänheten i OA under ordnade former. Byggandet av en webbplats till stöd för upphovsrättsliga frågor antyds, men måste förstås uppfyllas, liksom ”redovisning av goda exempel på praxis vid utländska lärosäten” och allmänt utarbetande av handledning i upphovsrättsliga frågor.

Svårigheten torde kort sagt ligga i att befordra konsensus mellan berörda parter, att i förekommande fall befordra ändrade marknadsbeteenden, att ge stöd för de kvaliteter hos OA inom forskarvärlden som Projektet onekligen tar för givna och att ange eller ge förslag på hur lärosätena skall förhålla sig. Inte minst bör eftersökas möjligheten till generellt gångbara förhållningssätt. Det antyds i projektmaterialen, i linje med 2005 års Berlindeklaration om OA, att institutionerna skall dels kräva av sina forskare att de deponerar sina artiklar i OA och dels att institutionerna också skall vidta mått och steg för att uppmuntra till sådant. Förmodligen bör i Projektet också ligga ett mandat att föreslå lagändringar som kan ge stöd för OA i forskarvärlden och att härvidlag hålla sig à jour med framförallt den senaste utvecklingen inom EU där ju flera biblioteksrelaterade frågor på upphovsrättslig grund för närvarande prövas.

Såvida Projektet inriktas på sådana konkreta förhållanden, således inom ramen för de sex nämnda punkterna som angetts som Projektets hittills levererade slutsatser så finns skäl att rekommendera fortsatt stöd, förutsatt att det också bedöms som realistiskt att åsyftade resultat kan uppnås inom angiven tid.